

КОНЦЕПТУАЛЬНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОСТІ, ПРАВА І БЕЗПЕКИ

УДК 342.6:342.98

О.М. ВАЩЕНКО

Національний університет внутрішніх справ

КЛАСИФІКАЦІЯ ПРАВОВИХ ФОРМ ДІЯЛЬНОСТІ ГОЛІВ ОБЛАСНИХ, РАЙОННИХ РАД ТА ЇХ ЗАСТУПНИКІВ

Розглянуті коло і види форм діяльності органів місцевого самоврядування.

Проблема форм діяльності органів публічної влади є однією з найбільш дискусійних у сучасному державознавстві. Її зміст полягає не тільки у визначенні сутності кожної з форм, проведенні їх класифікації, але й у дослідженні особливостей реалізації, яка регулюється чинним законодавством, визначенні прогалів та розробці заходів щодо їх подолання. Від того, як реалізована певна форма, залежить ефективність діяльності відповідного органу (його посадової особи).

Коло і вид форм діяльності органів місцевого самоврядування, його посадових осіб обумовлені специфічними завданнями і функціями. Форми діяльності органів публічної влади розуміють як зовнішню сторону їх функціонування, тобто сукупність однорідних дій, які здійснюються у певних організаційних рамках, визначених законодавством [1, с.61]. Через форми діяльності реалізуються функції, які, у свою чергу, є напрямом реалізації (застосування) компетенції на шляху до поставленої мети. Компетенція як провідний елемент правового статусу керівників обласних, районних рад визначає предмети (сфери) відання, повноваження, територіальні масштаби їх діяльності. Існує думка про те, що компетенцію місцевого самоврядування взагалі можна вважати правовим засобом реалізації його функцій [2, с.119].

У перекладі з латинської "competentia" від "competo" – взаємно прагну, відповідаю, підходжу – в одних словниках подається як "визначена або закріплена законом чи іншим нормативним актом сукупність повноважень посадової особи або державного органу" [3, с.55]; в інших – як "коло повноважень якої-небудь організації установи або особи; коло питань, в яких дана особа має певні повноваження, знання, досвід" [4, с.282; 5, с.305].

Дослідники проблеми правового статусу органів місцевого самоврядування [6, с.83], проводячи узагальнення точок зору щодо тлумачення змісту поняття "компетенція", викремлюють "класичний", "обмежувальний", "розширювальний" та інші підходи.

Так, зміст "класичного" підходу щодо статусу органів державної влади полягає у тому, що компетенція є сукупністю двох складових елементів: повноважень та предметів відання (О.С. Алексєєв [7, с.348, 353], А.Д. Градовський [8, с.401], В.В. Івановський [9, с.156, 187, 237] та інші). Цю точку зору поділяють багато науковців радянського періоду та сучасності, серед яких М.Г. Александров [10, с.239], Д.І. Бахрах [11, с.28], В.Н. Бутилін [12, с.247], І.Н. Кузнецов [13, с.5], О.Є. Кутафін, К.Ф. Шеремет [14, с.22-26], Ю.А. Тихомиров [15, с.7] та інші.

Напрямок "обмежувального" тлумачення компетенції, що почав розвиватися на початку ХХ ст., зводив її зміст виключно до предмету відання (підвідомості). Термін "компетенція" тлумачився як "галузь, коло предметів і дій, у яких дана особа чи установа компетентна" [16, с.1758].

У державознавстві за радянських часів до тлумачення змісту компетенції включалися такі правові явища як завдання, функції, форми і методи діяльності тощо (С.С. Студенікін [17, с.9], В.М. Манохін [18, с.26], Л.Л. Бачило [19, с.53-56], С.А. Комаров [20, с.76] та інші). У подальших дослідженнях до "розширювального" підходу включалися нові елементи: завдання, функції, обов'язки і права, відповідальність, форми та методи діяльності, а також структура органу (А.П. Коренев [21, с.36]); належне органу коло повноважень, межі його дій щодо здійснення функцій та вирішення завдань, коло питань, передбачених нормативно-правовими актами, котрі органи правоздатний вирішувати, правові засоби, форми і методи реалізації прав і виконання обов'язків (Ю.Н. Стариков [22]).

У кінці 1990-х років широке визнання отримало положення про те, що компетенція є сукупністю юридично встановлених повноважень (прав і обов'язків) конкретного органу публічної влади, що визначають його місце в системі органів влади [23, с.527; 24, с.384].

Б.М. Лазарєв, який здійснив фундаментальний аналіз сутності, змісту та значення компетенції державних орга-

нів, зазначав, що точка зору про відповідальність як самостійний елемент компетенції є помилковою, а також про те, що форми діяльності не можуть бути включені до складу елементів компетенції. До останнього входять права і обов'язки органу (права - щодо громадян і організацій, обов'язки - перед державою та суспільством) [25, с.132]. Таку точку зору підтримують В.О. Юсупов [26, с.72], А.П. Альохін [27, с.132], Л.В. Коваль [28, с.33].

Існує думка про те, що наявність у органу прав і обов'язків (повноважень), наданих для здійснення відповідних владних дій, характеризують його юридичну компетентність [29, с.39]. При цьому до поняття "компетенція органу публічної влади" відносять повноваження, що спрямовані тільки на зовнішні об'єкти управління (зовні органу).

Можна погодитись із такою точкою зору лише частково. Приєднуючись до думки, що компетенція є сукупністю юридично встановлених повноважень (прав і обов'язків) конкретного органу публічної влади, що визначають його місце в системі органів влади, зазначимо, що місце у системі органів влади визначається не тільки компетенційними (зовнішніми) повноваженнями, але й спроможністю конкретного органу (посадової особи) здійснювати ці повноваження, тобто наявністю прав та обов'язків щодо самоорганізації. Погоджуючись із наявністю такого логічного ланцюжка як "компетенція → функції → завдання → мета" [1, с.60], зазначимо, що зміст форм діяльності органу публічної влади (посадової особи) визначається відповідною компетенцією, елементами якої є компетенційні та самоорганізаційні повноваження.

На таких теоретичних засадах має бути проведений аналіз форм діяльності голів обласних, районних рад та їх заступників.

Найбільш обґрунтованою вважається позиція учених, які розмежовують правові (юридичні) і організаційні (неправові) форми діяльності залежно від породжуваних наслідків. Правові (юридичні) форми являють собою діяльність, пов'язану із здійсненням правових дій у визначеному чинним законодавством порядку [30, с.285]. Правові форми пов'язані із встановленням та застосуванням норм права, наприклад, прийняття нормативних та індивідуальних актів управління [31, с.138]. Такі акти можуть прийматись тільки у межах компетенції.

Виділяють три основні типи юридичної діяльності: правотворчу, правовиконавчу (оперативно-виконавчу, виконавчо-розпорядчу) і правоохоронну (І.С. Самошенко, А.Б. Венгеров, М.І. Байтін та інші) [32; 33, с.251; 34, с.210]. Пізніше коло цих форм поповнене контрольно-наглядовою діяльністю компетентних органів [35, с.75]. У свою чергу В.М. Горіньов пропонував виділяти правотворчу, правозастосовчу, установчу і контрольну діяльність [36]. Крім того, як самостійну виділяють інтерпретаційну форму [37, с.142-143; 38, с.89-90].

Виокремлюють п'ять основних форм юридичної (правової) діяльності органів державної влади: установча, правотворча, правозастосовча, інтерпретаційна, контро-

льно-наглядова [1, с.62]. Установча - спрямована на структурні перетворення у державному апараті і суспільстві. Правотворча - діяльність суб'єктів зі створення правових норм, їх зміни і скасування. Правозастосовча - діяльність, за допомогою якої забезпечується процес реалізації нормативно-правових приписів. Інтерпретаційна - діяльність щодо з'ясування і роз'яснення змісту і цілей норм права. Контрольно-наглядова - діяльність із спостереження і перевірки процесу функціонування об'єкта з метою виправити його відхилення від заданих параметрів.

Разом із тим, аналіз їх змісту показує, що слід погодитись із точкою зору С.С. Алексєєва, який розрізняє такі основні правові форми: а) правотворча діяльність; б) правовиконавча діяльність; в) правозабезпечуюча діяльність, що підрозділяється на організаційну, контрольно-наглядову і правоохоронну [39, с.58-59]. Що стосується інтерпретаційної форми, то напевно є доцільним її виокремлення тому, що кожна з перелічених форм не може бути реалізована без інтерпретації - з'ясування і роз'яснення змісту і цілей норм права - "діяльність щодо з'ясування і роз'яснення змісту і цілей правових норм шляхом розвитку розумового (пізнавального) процесу інтерпретатора, спрямованого на пояснення знакової системи, а також як результат цього процесу, виражений у сукупності виразів природної мови, що надають вказаній системі певного значення (змісту)" [35, с.5]. При цьому слід зазначити, що іншим моментом змісту правороз'яснення виступають конкретні формально-визначені дії суб'єктів щодо розробки, прийняття її оприлюднення інтерпретаційних актів. Це зовні видиме, "юридизоване" вираження правороз'яснювальної діяльності, що виступає в якості однієї з правових форм діяльності органів публічної влади. Голови районних, обласних рад не мають права, згідно чинному законодавству, видавати інтерпретаційні акти. Інтерпретацію вони здійснюють при реалізації усіх (крім правотворчої) форм діяльності.

Як ми зазначали, конкретний перелік правових форм діяльності тих чи інших органів публічної влади (їх посадових осіб) залежить від змісту їхньої компетенції і характеру покладених на них функцій. Діяльність голів обласних, районних рад та їх заступників здійснюється практично у всіх правових формах. При цьому, відповідно до чинного законодавства результатом усіх правових форм діяльності є рішення, що мають підзаконний характер і є обов'язковими для виконання на відповідній території.

Правотворчість розглядається як особлива форма або вид діяльності, що полягає у встановленні (санкціонуванні), а також зміні або скасуванні правових норм [40, с.14-15]. У ст.144 Конституції України прямо обумовлена правотворчість обласної ради. Так, в ній сказано, що органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень приймають рішення, які є обов'язковими для виконання на відповідній території. За загальними принципами права законним є те рішення, яке прийняте уповноваженим органом в межах його компетенції з дотриманням встановленої процедури. Відповідно до ст.59 Закону

України "Про місцеве самоврядування в Україні" [41] рішення ради нормативно-правового характеру набувають чинності з дня їх офіційного оприлюднення, якщо радою не встановлено більш пізній строк введення цих рішень у дію. Голова районної, обласної ради видає розпорядження у межах своїх повноважень. Акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування доводяться до відома населення.

Окремо слід зазначити, що акти обласної ради з мотивів їхньої невідповідності Конституції або законам України визнаються незаконними в судовому порядку (ч.10 ст.59). Якщо рада ігнорує вимоги компетентного органу щодо приведення свого рішення у відповідність з законом, це є приводом для дострокового припинення її повноважень у встановленому законом порядку (п.1 ч.1 ст.78). Матеріальна та моральна шкода, завдана незаконними рішеннями органів місцевого самоврядування, відшкодовується за рахунок цих органів (ст.56 Конституції України).

Голова районної, обласної ради за рішенням ради звертається до суду щодо визнання незаконними актів місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій, які обмежують права територіальних громад у сфері їх спільних інтересів, а також повноваження районних, обласних рад та їх органів. У цій сфері найчастіше виникають спори, пов'язані із примусовим стягненням обов'язкових платежів у місцевий бюджет із недбайливих платників. При цьому слід зазначити, що питання щодо звернення до господарського суду органів місцевого самоврядування із відповідним позовом врегульоване Господарським процесуальним кодексом (далі - Кодекс), статтею 1 якого прямо встановлено відповідне право інших органів, що не є суб'єктами підприємницької діяльності. А статтями 15, 54, 57, 118 Кодексу визначено підстави та порядок здійснення процедури розгляду позову щодо примусового стягнення обов'язкових платежів у місцевий бюджет із недбайливих платників.

За змістом право голови районної, обласної ради звертатися до суду можна також назвати *правозабезпечуючою правоохоронною та контрольно-наглядовою* формами.

Правозастосовча (правовиконавча) діяльність, за допомогою якої загальні нормативно-правові приписи на основі конкретних соціальних фактів перетворюються в колективно-владні веління і втілюються в реальних діях і вчинках людей, "забезпечується безперервність процесу реалізації нормативно-правових приписів шляхом наділення одних учасників правовідносин суб'єктивними правами і покладення на інших відповідних юридичних обов'язків або шляхом розгляду (вирішення) питань про наслідки правових суперечок і правопорушень і притягнення винних до юридичної відповідальності" [36, с.56], є важливою правовою формою діяльності обласних рад. Здійснення правозастосовчої форми діяльності завершується прийняттям правозастосовчого (індивідуального) акта.

Правозастосовча форма діяльності голів районних, обласних рад здійснюється при забезпеченні роботи по розгляду звернень громадян, веденню особистого прийому громадян; представництва ради у відносинах з державними органами, іншими органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, трудовими колективами, адміністрацією підприємств, установ, організацій і громадянами, а також у зовнішніх відносинах відповідно до законодавства; здійсненні повноважень щодо розпорядження коштів, передбачених на утримання ради та її виконавчого апарату.

Слід зазначити, що серед наведених елементів правозастосовчої форми у чинному законодавстві найбільш врегульованою є забезпечення роботи по розгляду звернень громадян та здійснення повноважень щодо розпорядження коштів, передбачених на утримання ради та її виконавчого апарату. Так, розгляд звернень громадян регулюється Законом України "Про звернення громадян" [42]. У ньому встановлені види звернень, підстави, порядок та строки розгляду звернень громадян, обов'язки органів місцевого самоврядування щодо розгляду заяв чи скарг; відповідальність за порушення законодавства про звернення, відповідальність громадян за подання звернень протиправного характеру. Що стосується розпорядження коштів, загальні підстави врегульовані Бюджетним кодексом України [43]. Законом України "Про систему оподаткування" [44], Декретом Кабінету Міністрів України "Про місцеві податки і збори" [45].

За змістом *правозабезпечуюча організаційна форма* діяльності голів районної, обласної ради та їх заступників збігається із визначеною іншими вченими установою формою. Так, установча форма складає "умову дієвості правотворчості і правозастосування, визначає державно-владний зміст і природу правового регулювання" [36, с.13]. Суть даної форми у діяльності голів районної, обласної ради та їх заступників полягає у: забезпеченні підготовки сесій ради; скликанні головою ради сесій (крім першої) відповідних рад; повідомленні головою ради депутатам і доведення до відома населення інформацію про час і місце проведення сесій та питання щодо розгляду; відкритті та веденні сесій; у разі немотивованої відмови або неможливості скликати головою, скликанні сесій заступником; наданні головою доручень заступнику щодо скликання сесій; доведенні рішень ради до виконавців; підписанні головою ради (а, у разі відсутності – заступником голови ради) протоколів сесій ради, прийнятих нею рішень; внесенні раді пропозицій щодо утворення і обрання постійних комісій ради; здійсненні керівництва виконавчим апаратом ради; організації роботи президії (колегії) ради; призначенні і звільненні керівників та інших працівників структурних підрозділів виконавчого апарату ради; внесенні раді пропозицій щодо утворення і обрання постійних комісій ради, координації їх діяльності, наданні доручень; сприянні виконанню рекомендацій постійних комісій.

Систематизація організаційної форми діяльності на

дала можливість зробити висновок про те, що можна виділити три етапи організаційної форми діяльності голови районної, обласної ради та їх заступників: 1) підготовчий; 2) процедурний (розгляд проектів); 3) заключний (прийняття рішень з установчих питань, їх оприлюднення та контроль за виконанням).

Згідно Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" пропозиції щодо питань на розгляд обласної ради можуть вноситися головою, постійними комісіями, депутатами, головою обласної державної адміністрації (ч.12 ст.46). Рішення щодо включення внесеної пропозиції до порядку денного пленарного засідання ради приймається шляхом голосування. Кількість голосів депутатів, необхідних для прийняття цього рішення, Закон не визначає. Аналіз практики свідчить про те, що такі рішення як процедурні вважаються прийнятими, якщо за них проголосували більше, ніж половина присутніх депутатів, що передбачається регламентом ради, який затверджується радою відповідно до ч.13 ст.46 Закону.

Зміст процедурного етапу організаційної форми діяльності полягає у наступному. Голова або інший головуєчий вносить питання на розгляд ради в тому порядку, в якому вони затверджені в порядку денному засідання ради. Розгляд проектів складається з доповіді з цього питання, в якій доповідач обґрунтовує підстави для прийняття запропонованих рішень і їхній зміст, і яку робить, як правило, ініціатор подання або уповноважена ним особа; відповідей запитання депутатів; співдоповіді, з якою виступає голова постійної комісії, що вивчала це питання, або якийсь член комісії, уповноважений нею, і оголошує висновок комісії та її рекомендації щодо змісту запропонованих проектів або доцільності їхнього прийняття взагалі, він також може відповісти на запитання депутатів; обговорення питання, в якому беруть участь депутати та голова ради і можуть приймати участь інші фахівці.

Більш докладно слід розкрити зміст заключного етапу, адже голова районної, обласної ради та їх заступники приймають безпосередню участь у цьому процесі як депутати місцевих рад. Прийняття рішення, його оприлюднення та контроль за виконанням розпочинається з внесення питання до порядку денного сесії ради, доповіді, можливих співдоповідей та обговорення. Після позитивного голосування рішення відповідно до ч.6 ст.59 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" вступає в дію з дня його офіційного оприлюднення, якщо пізніший строк не встановлено радою. Контроль за виконанням рішення в кінцевому результаті призводить до заслуховування питання про його виконання в комісіях і на сесії і до зняття його з контролю, як виконаного.

Що стосується правозабезпечуючої *контрольно-наглядової форми* діяльності, голова районної, обласної ради організовує контроль за виконанням рішень ради. Здійснення контролю за виконанням рішень ради покладено на постійні комісії ради, до складу яких не можуть бути обрані голови районної, обласної ради та їх заступ-

ники. Крім того, передбачено, що для здійснення контролю з конкретно визначених радою питань, що належать до повноважень місцевого самоврядування, з числа депутатів обираються контрольні комісії.

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що на сьогодні найменш розвиненими серед форм діяльності голів районних, обласних рад є контрольно-наглядова та правоохоронна, а процедури реалізації тих правових форм, які передбачені Законом, повною мірою докладно не врегульовані. Вважається, варто було би розробити відповідні положення про порядок здійснення кожної з правових форм діяльності голів районних, обласних рад та їх заступників, які б детально регламентували усі види проваджень із виділенням окремих стадій, установленням чітких термінів здійснення кожної дії і вказівкою на необхідні атрибути кінцевих актів. Такі положення доцільно було б передбачити у межах вдосконалення правового регулювання діяльності обласних, районних рад. Це не тільки упорядкувало б правові форми діяльності обласних і районних рад та їх керівництва, але і дозволило більш раціонально їх здійснювати, надало б можливість краще скоординувати дії органів місцевого самоврядування, їх взаємовідносини із іншими суб'єктами діяльності і в цілому сприяло плановірності і перелбануваності у функціонуванні даного інституту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ярмиш О.Н., Сєрьогін В.О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні: Навч. посібник. /Заг. ред. Ю.М. Толика. -Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. -654 с.
2. Борденюк В. Деякі проблеми законодавчого визначення компетенції органів місцевого самоврядування в Україні // Вісник УАДУ. -1997. -№ 1. -С.118-129.
3. Русско-украинский словарь терминов по теории государства и права: Учебное пособие /Укл. авт. колл. Н.И. Пав. -Х.: Укр. юрид. академия, 1993. -165 с.
4. Словник інішомовних слів /Укл.: С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута. -К.: Наук. думка, 2000. -282 с.
5. Новий тлумачний словник української мови -Т.2. /Укл. В. Яременко, О. Сліпушко. -Київ: Аконіт', 2000. -912 с.
6. Скрипичук В.М. Обласна рада в системі місцевого самоврядування в Україні: організація та діяльність: Дис. канд... юрид. наук: 12.00.02. -Х.: НІОА, 2001. -197 с.
7. Алексеев А.С. Русское государственное право: Конспект лекций. -М., 1897. -583 с.
8. Градовский А.Д. Собрание сочинений. -Т.5. Государственное право важнейших европейских держав. -СПб., 1902. -561 с.
9. Ивановский В.В. Русское государственное право. -Т.1. Верховная власть и ее органы. -Казань, 1895. -276 с.
10. Александров Н.Г. Право и законность в период развернутого строительства коммунизма. -М.: Изд-во юрид. лит-ры, 1961. -271 с.

11. Бахрах Д.Н. Административное право: Учебник. - М.: Изд-во БЕК, 1996. -368 с.
12. Бутылин В.Н. Конституционный механизм государственной власти // Конституционное право: Учебник /Под ред. А.Е. Козлова. -М.: Изд-во БЕК, 1996. -464 с.
13. Кузнецов И.Н. Компетенция высших органов власти СССР: Авторефю дисс. ... д-ра юрид. наук: 12.00.02 / ВНИИ сов. закон-ва. -М., 1974. -35 с.
14. Кутафин О.Е., Шеремет К.Ф. Компетенция местных Советов: Учебное пособие. -М.: Юрид. лит-ра, 1986. -224 с.
15. Тихомиров Ю.А. Основные черты компетенции представительных органов власти. -М.: Труды ВЮЗИ, 1966. -Т. VII. -120 с.
16. Словарь русского языка, составленный императорской Академией наук: В 8-ми т. -Т.4. -СПб., 1912. -1758 с.
17. Советское административное право /Под ред. С.С. Студеникина. -М.: Госюриздат, 1958. -300 с.
18. Манохин В.М. Порядок формирования органов государственного управления. -М.: Госюриздат, 1963. -183 с.
19. Бачило И.Л. Функции органов управления (правовые проблемы оформления и реализации). -М.: Юрид. лит-ра, 1976. -198 с.
20. Комаров С.А. Общая теория государства и права. -М.: Юрайт, 1997. -416 с.
21. Корнев А.П. Административное право России. - Ч.1. -М.: Юрист, 1996. -250 с.
22. Стариков Ю.Н. Служебное право. -М.: Издательство БЕК, 1996. 357 с.
23. Юридический энциклопедический словарь /Гл. ред. А.Я. Сухарев. -М.: Сов. энциклопедия, 1987. -528 с.
24. Румянцев О.Г., Додонов В.Н. Юридический энциклопедический словарь. -М.: ИНФРА-М, 1997. -384 с.
25. Лазарев Б.М. Компетенция органов управления. -М.: Юрид. лит-ра, 1972. -280 с.
26. Юсупов В.А. Теория административного права. -М.: Юрид. лит-ра, 1985. -160 с.
27. Алехин А.П. Органы исполнительной власти // Алехин А.П., Кармолицкий А.А., Козлов Ю.М. Административное право Российской Федерации: Учебник. -М.: Зерцало, 1997. -671 с.
28. Коваль Л.В. Адміністративне право. -К.: Венгурі, 1996. -208 с.
29. Краваченко В.В., Пітцик М.В. Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні (основи муніципального права): Навч. посібник. -Київ: "Арапат-Центр", 2001. -176 с.
30. Общая теория права и государства: Учебник /Под ред. В.В. Лазарева. -М.: Юрист, 1994. -360 с.
31. Административное право Украины: Учебник /Битяк Ю.П., Богуцкий В.В., Гарацук В.Н. и др.; Под ред. Ю.П. Битяка. -Харьков: Право, 2003. -576 с.
32. Самошенко И.С. О правовых формах осуществления функций Советского государства // Советское государство и право. -1956. -№ 3. -С.85-91.
33. Теория государства и права: Ч.1. Теория государства /Под общ. ред. А.Б. Венгерова. -М.: Юрист, 1995. -194 с.
34. Байтин М.И. Глава VIII. Функции государства // Общая теория государства и права. Академический курс. -В 2-х т. /Отв. ред. М.Н. Марченко. -Т.1. Теория государства. -М.: Зерцало, 1998. -С.197-211.
35. Правотворчество в СССР /Под ред. А.В. Мишкевича. -М.: Юрид. лит., 1974. -319 с.
36. Правовые формы деятельности в общенародном государстве /Под общ. ред. В.М. Горшенева. -Харьков: Харьк. юрид. ин-т, 1985. -83 с.
37. Черданцев А.Ф. Толкование советского права. -М.: Юрид. лит., 1979. -166 с.
38. Карташов В.Н. Юридическая деятельность: понятие, структура, ценность. -Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1989. -175 с.
39. Алексеев С.С. Проблемы теории права: Курс лекций. -Т.1. -Свердловск, 1972. -189 с.
40. Щербанов А.Ф. Форма советского права. -М.: Юрид. лит., 1968. -215 с.
41. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" від 21.05.1997 р., №280/97-ВР // ВВР України. -1997. -№ 24. -Ст.170 (із змінами і доповненнями).
42. Закон України "Про звернення громадян" від 2.10.1996 р., № 393/96-ВР // ВВР України. -1996. -№ 47. -Ст.256 (із змінами і доповненнями).
43. Бюджетний кодекс України від 21.06.2001 р., № 2542-III // ВВР України. -2001. -№ 37-38. -Ст.189.
44. Закон України "Про систему оподаткування" від 25.06.1991 р., № 1251-12 // ВВР України. -1991. -№ 39. -Ст.510 (із змінами і доповненнями).
45. Декрет Кабінету Міністрів України "Про місцеві податки і збори" від 20.05.1993 р., №56-93 // ВВР України. -1993. -№ 30. -Ст.336 (із змінами і доповненнями).

Надійшла до редакції 11.06.2004

ВАЩЕНКО А.Н. КЛАССИФИКАЦИЯ ПРАВОВЫХ ФОРМ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДСЕДАТЕЛЕЙ ОБЛАСТНЫХ, РАЙОННЫХ СОВЕТОВ И ИХ ЗАМЕСТИТЕЛЕЙ

Рассмотрен круг и виды форм деятельности органов местного самоуправления.

***

VASHCHENKO A.N. CLASSIFICATION OF LEGAL FORMS ACTIVITY OF CHAIRMEN REGIONAL, REGIONAL COUNCILS AND THEIR ASSISTANTS

The circle and kinds of forms of activity of institutions of local government is considered.